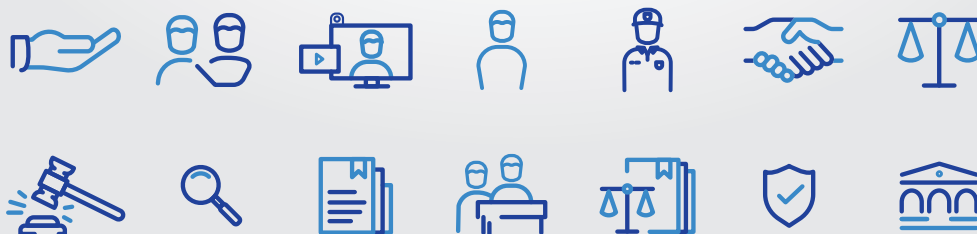

WITH YOU

**PRATNJA ŽRTAVA I SVJEDOKA
U PRAVOSUDNOM SUSTAVU**

Koordinator:

APAV®
Asocijacija portugalaca de
Apoio à Vítima

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

Financirano sredstvima
Europske Unije
iz Programa Pravosuđa (2014-2020)

Projekt: WITH YOU - Pratlja ųrtava i svjedoka u pravosudnom sustavu

Koordinator: APAV. Associa Portuguesa de Apoio  Vtima

Partneri: Instituto de Reintegraci Social de Euskadi | Euskadiko Birgizarteratze Institutoa; France
Victimes; Pagalba nusikaltim aukoms; Udruga za podršku ųrtvama i svjedocima.

Naslov: Brošura za pravosudna tijela i organizacije/osobe koja rade sa ųrtvama kaznenih djela

Autori: Udruga za podršku ųrtvama i svjedocima i APAV - Associa Portuguesa de Apoio  Vtima

Financirano: Financirano sredstvima Europske Unije iz Programa Pravosuđa (2014-2020) i
sufinancirano sredstvima Ureda za Udruge Vlade RH.

Ilustracija i dizajn: ltimo Take

Print: xxx

Prvo izdanje: Rujna 2021

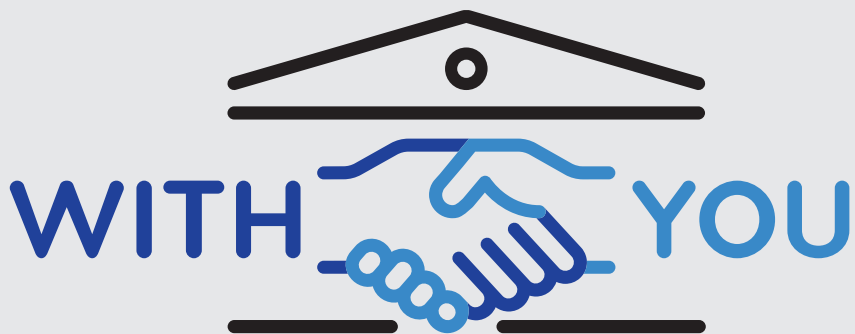
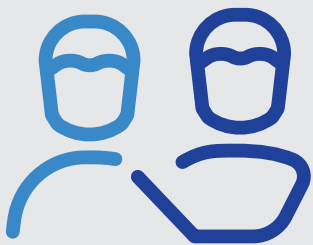
Broj primjeraka: 100

ISBN: 978-989-53327-3-1

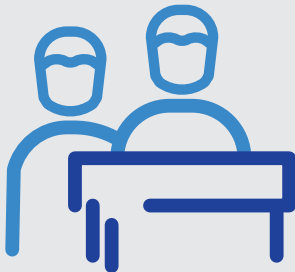
Legal Deposit: n. 000000/00

2021 APAV - Associa Portuguesa de Apoio  Vtima
www.apav.pt

PRATNJA ŽRTAVA I SVJEDOKA
U PRAVOSUDNOM SUSTAVU

SADRŽAJ

1. Tko je tko?	7
1.1. Žrtva	7
- Tko je žrtva?Definicija sukladno Direktivi 2021/29/EU:	7
- Pravna definicija žrtve	8
1.2. Svjedok	8
- Tko je svjedok/inja?	8
- Pravna definicija svjedoka	9
1.3. Pružatelj/ica podrške žrtvama	9
- Tko je pružatelj/ica podrške žrtvama?	9
- Koje vrste podrške pruža pružatelj/ica podrške žrtvama žrtvi ili svjedoku kaznenog djela?	10
2. Pravo na pratnju tijekom kaznenog postupka	10
2.1. Odredba prava sukladno Direktivi 2021/29/EU	10
2.2. Odredba prava u nacionalnom zakonu	12
- U kojim postupcima se mogu pratiti žrtva ili svjedok?	12
2.3. Ostali pravosudni postupci u kojima, iako zakonom nije predviđeno, treba dopustiti i pratnju žrtvama i svjedoka .	14

3. Važnost prava na pratnju 16

3.1. Kako sudjelovanje u sudskom procesu utječe na žrtvu ili svjedoka? 16

3.2. Kako pomaže pratnja? 17
- Zašto imati pružatelja/ice podrške žrtvama? 18

4. Uloga pružatelja/ice podrške žrtvama. 19

4.1. Prije postupka. 19

4.2. Što pružatelj/ica podrške žrtvama može učiniti dok prati žrtvu u sudskom postupku? 22
- Utječe li prisutnost pružatelja/ice podrške žrtvama na postupak? 25

4.3. Nakon postupka. 26

5. Prijedlog pružatelja/ice podrške žrtvama da prati žrtvu ili svjedoka u sudskom postupku 27

5.1. Kada treba zatražiti prisutnost pružatelja/ice podrške žrtvama? 27

5.2. Koje informacije treba pružiti pružatelja/ice podrške žrtvama kada se od njega / nje traži da prati žrtvu ili svjedoka? 28

1. TKO JE TKO?

1.1. Žrtva

Tko je žrtva?

Definicija sukladno Direktivi 2021/29/EU:

U svom članku 2. Direktiva o žrtvi (Direktiva 2012/29 / EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012.) utvrđuje kako je žrtva:

- Fizička osoba koja je pretrpjela štetu, uključujući fizičku, mentalnu ili emocionalnu štetu ili ekonomski gubitak koji je izravno prouzročen kaznenim djelom; i
- Članovi obitelji osobe čija je smrt izravno prouzročena kaznenim djelom i koja je pretrpjela štetu uslijed smrti te osobe. Članovi obitelji su supružnik, osoba koja živi sa žrtvom u predanom intimnom odnosu, u zajedničkom kućanstvu i stabilno i kontinuirano (bez obzira na njihov spol), srodnici u izravnoj liniji, braća i sestre te uzdržavani članovi žrtve.

Kvalifikacija žrtve kaznenog djela postoji bez obzira na to je li počinitelj identificiran, lišen slobode, kazneno gonjen ili osuđen i bez obzira na njihov odnos.

Važno je primijetiti da je svaka osoba koja spada u definiciju EU Direktive - žrtva, bez obzira na svoju ulogu u nacionalnom kaznenopravnom sustavu. To znači da, bez obzira na to ima li

žrtva zakonsko pravo prema nacionalnom zakonu da aktivno sudjeluje u kaznenom postupku i želi li to učiniti, treba je smatrati žrtvom kaznenog djela.

Što se tiče članova obitelji, Direktiva omogućava državama članicama da ograniče broj članova obitelji koji mogu imati koristi od prava i da odrede koji članovi obitelji trebaju imati prioritet. Ipak, bilo koji član obitelji koji potpada pod definiciju Direktive žrtve mora se tretirati kao takav.

Pravna definicija žrtve

Žrtva kaznenog djela je fizička osoba koja je pretrpjela fizičke i duševne posljedice, imovinsku štetu ili bitnu povredu temeljnih prava i sloboda koji su izravna posljedica kaznenog djela. Žrtvom kaznenog djela smatraju se i bračni i izvanbračni drug, životni partner ili neformalni životni partner te potomci, a ako njih nema, predak, brat i sestra one osobe čija je smrt izravno prouzročena kaznenim djelom te osoba koju je ona na temelju zakona bila dužna uzdržavati. Oštećenik je žrtva kaznenog djela i pravna osoba na čiju je štetu kazneno djelo počinjeno koje sudjeluju u svojstvu oštećenika u postupku.

1.2. Svjedok

Tko je svjedok/inja?

Svatko tko ima izravno znanje o činjenicama važnim za postupak može biti pozvan kao svjedok/inju, odnosno vidio je da se kazneno djelo dogodilo ili znao nešto važno za otkrivanje istine. Na neki način, svjedoci se mogu smatrati „neizravnim” žrtvama, jer svjedočenje zločina ili nasilne situacije može prouzročiti emocionalnu štetu.

Pravna definicija svjedoka

Prema članku 283. Zakona o kaznenom postupku (2017): „Osobe koje će vjerojatno moći dati podatke o kaznenom djelu, počinitelju i drugim važnim okolnostima pozivaju se kao svjedoci.”

1.3. Pružatelj/ica podrške žrtvama

Tko je pružatelj/ica podrške žrtvama?

Pružatelj/ica podrške žrtvama je netko tko ima odgovarajuće kvalifikacije, a čiji je posao identificirati, pratiti i pružiti podršku žrtvama kaznenog djela.

Pružatelj/ica podrške žrtvama razumije kako se žrtva osjeća i što prolazi kroz kazneno djelo, a njegov/zin je posao pomoći žrtvi da prevlada ili, barem, ublaži njegov utjecaj.

Da bi obavljao ove dužnosti, pružatelja/ice podrške žrtvama posjeduje niz profesionalnih i osobnih vještina. Osim što posjeduju akademske kvalifikacije u području usko povezanom s potrebama žrtava kaznenog djela, poput psihologije, prava, socijalnih prava, između ostalog, prošli su i specijaliziranu obuku za podršku žrtvama. Stoga imaju detaljno znanje o pitanjima kao što su posljedice viktimizacije, reakcije žrtve i dostupne usluge podrške itd.

Na osobnoj razini, pružatelj/ica podrške žrtvama je sposoban/na saslušati žrtvu, razumjeti njezinu krhkost u ovom trenutku i pružiti joj emocionalnu podršku, prihvatiti ono što je žrtva

spremna reći i također ono o čemu nije voljna razgovarati i poštivati njihove odluke, čak i kad se ne slažu s njima jer smatraju da nisu najbolje za žrtvu.

Kad je potrebno, pružatelj/ice podrške žrtvama može žrtvu pratiti na sudu ili policiji ili dok se provodi ispitivanje. U to je vrijeme za žrtvu važno da sa sobom ima nekoga kome može vjerovati i tko mu/joj može pružiti podršku.

Koje vrste podrške pruža pružatelj/ica podrške žrtvama žrtvi ili svjedoku kaznenog djela?

Pravno savjetovanje, psihološko savjetovanje, emocionalna i praktična podrška, informiranje o pravima, pratnja osobe od povjerenja.

2. PRAVO NA PRATNJU TIJEKOM KAZNENOG POSTUPKA

2.1. Odredba prava sukladno Direktivi 2021/29/EU

Direktiva o žrtvi predviđa pratnju u dva članka: članak 3., stavak 3., u vezi s komunikacijskim zaštitnim mjerama, i članak 20. (c), u vezi s pravom na zaštitu žrtava tijekom kaznenih istraga.

Članak 3., stavak 3. navodi da, osim ako nije u suprotnosti s interesima žrtve ili ako se tijekom postupka ne bi oštetio, države

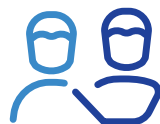

članice dopuštaju žrtvama da ih prati osoba po njihovom izboru u prvom kontaktu s nadležnim tijelom, ako je zbog utjecaja kaznenog djela žrtvi je potrebna pomoć da bi razumjela ili bila shvaćena.

Svrha ovog prava je pružanje pomoći žrtvi i pružanje moralne potpore prilikom prijave kaznenog djela, s glavnim ciljem koji svaka žrtva može razumjeti.

Zauzvrat, članak 20. točka (c) utvrđuje kako države članice osiguravaju da tijekom istraga žrtve mogu biti u pratnji njihovog zakonskog zastupnika/ice i osobe po njihovom izboru, osim ako nije donesena i obrazložena suprotna odluka.

Pravo na pratnju odabrane osobe odnosi se na sve žrtve, a ne samo na ranjive ili djecu žrtve. Žrtva bi trebala moći dovesti osobu od povjerenja, čak i ako ima zakonskog zastupnika/icu, jer oni igraju različite uloge u postupku: pravni zastupnik/ica je tu da zaštiti interese i prava žrtve, dok je osoba od povjerenja tu za moralnu potporu.

Pravo na pratnju trebalo bi biti pozitivno pravo, koje se može ograničiti samo obrazloženom odlukom. Samo u iznimnim okolnostima, mogućnost da bude u pratnji osobe po izboru žrtve mora biti ograničena, i to samo u odnosu na određenu osobu. Ako se to dogodi, žrtva bi trebala moći odabrati drugu osobu. Tipičan primjer za odbijanje bio bi da izabrana osoba ima sukob interesa u postupku (npr. prekršitelj - na primjer u slučajevima obiteljskog nasilja ili zlostavljanja djeteta članovi obitelji također mogu biti počinitelji) ili zbog pomanjkanja povjerljivosti.

2.2. Odredba prava u nacionalnom zakonu

U kojim postupcima se mogu pratiti žrtva ili svjedok?

Prema članku 43. stavku 1. točki 6. Zakona o kaznenom postupku: žrtva ima pravo na pratnju osobe od povjerenja u poduzimanju radnji u kojima sudjeluje. Prema članku 202. stavku 2. točki 38. Zakona o kaznenom postupku: „Osoba od povjerenja je zakonski zastupnik ili druga poslovno sposobna osoba po izboru osobe koja ima pravo na pratnju, osim ako ona ili on nisu predloženi ili pozvani kao svjedoci.” Prema članku 6. stavku 1. točki 5. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji: „Žrtva nasilja u obitelji ima pravo na pravo na pratnju osobe od povjerenja pri poduzimanju svih radnji u kojima sudjeluje.” „Osoba od povjerenja je zakonski zastupnik ili druga punoljetna osoba po izboru žrtve nasilja u obitelji, osim ako je predložena ili pozvana u svojstvu svjedok.”

U Republici Hrvatskoj je ono izborno, nije obvezno imati osobu od povjerenja.

Ako to nije u suprotnosti s interesima žrtve ili svjedoka ili ako ne utječe na tijek postupka, u trenutku prvog kontakta s nadležnim tijelima može ih pratiti osoba po njihovom izboru. Žrtva može zatražiti pratnju u slučaju da joj zbog utjecaja kaznenog djela treba pomoć da bi razumjela postupak.

Prema članku 44. Zakona o kaznenom postupku: kada je žrtva posebno ranjiva, zakonom je predviđeno da joj može biti u

pratnji posebno obučeni stručnjak, te stručni suradnik/ica koji ju ispituje putem audio-video uređaja.

Sukladno članku 6. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji žrtva ima pravo: na pristup službama za potporu žrtvama nasilja u obitelji, pravo na djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoć i potporu tijela, organizacije ili ustanove za pomoć žrtvama nasilja u obitelji, pravo na zaštitu od zastrašivanja i odmazde, pravo na zaštitu dostojanstva tijekom ispitivanja žrtve kao svjedoka, pravo na pratnju osobe od povjerenja pri poduzimanju svih radnji u kojima sudjeluje, pravo da na njezin zahtjev, bez nepotrebne odgode, bude obaviještena o ukidanju zadržavanja ili bijegu okrivljenika te stavljanju izvan snage odluke o izricanju zaštitnih mjera i ukidanju mjera opreza koje su određene radi njezine zaštite ili otpuštanju osuđenika s izdržavanja kazne zatvora, pravo na tajnost podataka čijim bi se otkrivanjem mogla ugroziti njezina sigurnost ili sigurnost osoba iz članka 8. stavka 1. i 2. ovoga Zakona te pravo zahtijevati isključenje javnosti u postupku pred sudom, pravo na opunomoćenika u postupku, pravo, na vlastiti zahtjev, biti obaviještena o poduzetim radnjama povodom prijave i o ishodu postupka, pravo biti ispitana bez neopravdane odgode nakon podnošenja prijave, pravo zahtijevati da bude ispitana u postupku pred sudom te pravo da se daljnja ispitivanja provode samo u mjeri u kojoj je to nužno za potrebe prekršajnog postupku, pravo biti ispitana na policiji od strane osobe istog spola, pravo na izbjegavanje kontakta s počiniteljem prije i tijekom postupka, osim ako prekršajni postupak zahtijeva takav kontakt, pravo na privremeni smještaj u odgovarajuću ustanovu sukladno posebnom zakonu i pravo na policijsku zaštitu i osiguranje, po nalogu suda, u svrhu neometanog uzimanja osobnih stvari prilikom napuštanja zajedničkog kućanstva.

U Republici Hrvatskoj Zakon o zaštiti svjedoka bavi se ugroženim svjedocima koji trebaju zaštitu u smislu zaštite života i tijela, a o tome govori i Zakona o kaznenom postupku u članku 294. – 299. Svjedok kao takav u Zakonu o kaznenom postupku nema pravo na pratnju, to ima samo žrtva, sukladno članku 438. Zakona o kaznenom postupku Vijeće može iznimno odlučiti da se optuženik privremeno udalji iz sudnice ako suoptuženik ili svjedok odbija dati iskaz u njegovoj prisutnosti ili ako okolnosti pokazuju da u njegovoj prisutnosti neće govoriti istinu. Nakon povratka optuženika u zasjedanje pročitat će mu se iskaz suoptuženika, odnosno svjedoka. Optuženik ima pravo postavljati pitanja suoptuženiku, odnosno svjedoku, a predsjednik vijeća upitat će ga ima li što primijetiti na njihov iskaz. Po prijedlogu stranaka sud može obaviti suočenje.

Kazneni procesni zakon bi također trebao predviđati da se, kad je žrtva dijete, izjava za mora dati u neformalnom i povjerljivom okruženju, a dijete mora ispitati posebno obučeni stručnjak.

2.3. Ostali pravosudni postupci u kojima, iako zakonom nije predviđeno, treba dopustiti i pratnju žrtvama i svjedoka

Iako je pratnja predviđena samo u kaznenom i prekršajnom postupku, vjerujemo da, kad to nalažu potrebe žrtve ili svjedoka, pratnju treba tražiti ili dopustiti u drugim postupcima koji nisu izričito predviđeni. Npr. iako parnični proces ne predviđa pratnju žrtve ili svjedoka tijekom njihovog prvog razgovora s odvjetnikom ili tijekom suđenja, stres, tjeskoba i nedostatak znanja o kaznenom postupku mogu biti slični (ili čak i teži) od onih kod kaznenog postupka.

Potrebu za pratnjom može procijeniti ili pružatelj/ica podrške žrtvama, kada je žrtva ili svjedok već započeo postupak podrške u organizaciji za podršku žrtvama, ili može procijeniti neko službeno tijelo ili pravosudno tijelo. U prvom scenariju, na pružatelju/ici podrške žrtvama je da zatraži pratnju i obrazloži svoj zahtjev. U potonjem, budući da pružatelj/ica podrške žrtvama još ne poznaje žrtvu / svjedoka, neko službeno tijelo ili pravosudno tijelo mora zatražiti suradnju pružatelja/ice podrške žrtvama.

Molimo pogledajte stranicu 16., za vizualnu mapu za koju vjerujemo da bi pratnja žrtava i svjedoka mogla biti prikladna.

3. VAŽNOST PRAVA NA PRATNJU

3.1. Kako sudjelovanje u sudskom procesu utječe na žrtvu ili svjedoka?

Biti žrtvom nasilja negativan je događaj koji se može dogoditi svakome u životu. Osim fizičkih, psiholoških, financijskih i socijalnih posljedica koje zločin može imati, normalno je da svatko tko je uključen u sudski postupak ima puno pitanja i osjeća se tjeskobno i zabrinuto.

Uz ishod pravnog postupka (bez obzira je li počinitelj osuđen ili ne), sam postupak ima snažno značenje za žrtve nasilja. Vjeruje se, kako sudjelovanje žrtava kaznenog djela - ako se ne učini kako treba - može utjecati na njihovo mentalno zdravlje ili čak povećati traumu doživljenu u napadu.

Stres koji je žrtvi uzrokovalo nasilje, pojačava se kad žrtva mora dati iskaz, posebno ako je počinitelj prisutan ili ako je prisutna javnost.

Žrtve se osjećaju diskreditirano ili nemaju povjerenje u nikog/ništa, ako smatraju da pravosudna tijela ne vode računa o njihovim interesima i osjećajima ili ako se prema njima postupa bez poštovanja i uljudnosti. Okrivljavanje žrtve, neosjetljive

primjedbe i banalizacija kaznenog djela/prekršaja čine da se žrtve osjećaju kao da njihovo prisustvo u sudskom postupku nije potrebno, a to može dovesti do sekundarne viktimizacije.

Žrtve nasilja trebale bi dobiti odgovarajuće informacije, potporu i zaštitu te im je potrebnu pružiti stvarnu priliku da sudjeluju u kaznenom postupku (članak 1. stavak 1. Direktiva o žrtvi).

Čak i tamo gdje im zakonodavstvo daje prava na sudjelovanje, žrtve ili nisu svjesne svojih prava ili nemaju dovoljno informacija i podrške da ih koriste na način koji služi njihovim interesima.

3.2. Kako pomaže pratnja?

Objašnjava se cilj pratnje. Napominjemo kako bi informiranje žrtve o proceduralnim koracima moglo olakšati njezino informirano sudjelovanje, uz smanjenje anksioznosti zbog emocionalne ili druge (npr. psihološke) podrške koja se žrtvi može pružiti.

Pravilno postupanje sa žrtvama tijekom kriminalističkih istraga trebao bi biti osnovni element dobrog provođenja postupka. Isto će poboljšati kvalitetu iskaza koje žrtve daju i na taj način osigurati kvalitetan ishod kaznenog postupka.

Učinkovit pristup pravdi velikim dijelom ovisi o dostupnosti usluga podrške žrtvama. Podrška, pravni savjeti i informacije sredstva su za osnaživanje žrtava, izgradnju njihovih kapaciteta i pomoć u pristupu pravdi.

Zašto imati pružatelja/icu podrške žrtvama?

Čak i kada zakon u nekim zemljama predviđa pratnju osobe od povjerenja, a ne specijaliziranog profesionalca, nazočnost / pratnja pružatelja/ice podrške žrtvama može biti bolja za istu: mnogo nelagode koju žrtve / svjedoci imaju u sudskom postupku dolazi iz neznanja što će se dogoditi. Subjektivnost člana obitelji ili prijatelja u ulozi osobe od povjerenja to možda neće učiniti pa puni cilj pratnje neće biti postignut. Pratnja specijaliziranog profesionalca je profesionalna pratnja, što znači da je ta osoba prošla obuku te postoji veća odgovornost na njezinoj strani nego kod člana obitelji ili prijatelja.

Rezultati istraživanja ističu presudnu važnost službi za podršku u osnaživanju žrtve i pružanju emocionalne podrške. Žrtve izražavaju snažnu zahvalnost na podršci koju su dobili od organizacija za podršku i naglasile su kako je ta podrška učinila veliku razliku.

Organizacije za podršku uspostavljaju bitnu vezu između žrtve i kaznenopravnog sustava pružajući žrtvama savjete i smjernice.

Kada je Agencija za temeljna prava provela Istraživanje o podršci prava 2019. godine provela istraživanje o podršci žrtvama, žrtve su se pitale o 'potpori' općenito i često se to pitanje odnosile prije svega na psihosocijalnu pomoć i 'moralnu' potporu, a ne na pravni savjet i pomoć u aktivne uloge u postupku.

Za žrtve je od vitalnog značaja da ih se sasluša na empatičan način, da im se vjeruje i razumije, te da na njihovoj strani postoji

stručnjak koji im može pomoći i pratiti ih tijekom postupka. Žrtve pripisuju veliku važnost odnosu koji je stvar povjerenja, predanosti i povjerljivosti.

Istraživanje Agencija također je pokazalo kako su žrtve više puta naglasile važnost da ih u policiju prati osoba kojoj vjeruju, ne samo zbog stresne situacije. Žrtve su cijenile potporu u pripremi za sudski postupak, npr. omogućujući im da pregledaju sudnicu prije početka suđenja i saznaju gdje će biti ostali sudionici postupka. Naglasili su značaj praćenja sudskog postupka.

4. ULOGA PRUŽATELJA/ICE PODRŠKE ŽRTVAMA

4.1. Prije postupka

Pružatelj/ica podrške može žrtvu / svjedoka pripremiti na postupak, a isto mora biti prilagođeno svakoj žrtvi.

Pružatelj/ica podrške žrtvama može procijeniti žrtvine potrebe i postupiti u skladu s tim, tražeći da se mjere zaštite utvrde na dan postupka.

Kad priprema žrtvu ili svjedoka za sudski postupak, pružatelj/ica podrške žrtvama uvijek uzima u obzir ključne aspekte, poput osjećaja sudjelovanja u postupku i postoje li neke posebne potrebe kojima se mora pružiti pozornost (npr. posebna ranjivost ili udaljavanje optuženika iz sudske dvorane).

Tijekom pripremne faze, pružatelj/ica podrške žrtvama će na taj način razlikovati pristup u skladu s karakteristikama i specifičnim potrebama svake žrtve ili svjedoka i:

- Objašnjavajući u čemu se sastoji sudski postupak, tko će biti nazočan i koje su uloge svakog stručnjaka, uključujući i svoju ulogu;
- Spomenuti iznimke od dužnosti svjedočenja, ako je primjenjivo;
- Procijeniti posebne potrebe (npr. potreba za prevoditeljem; potrebe za zaštitom; između ostalog);
- Prethodno posjetiti prostor u kojem će se odvijati sudski postupak;
- Pružite praktične smjernice.

U pripremnoj fazi postupka, presudan je različit pristup pojedinim žrtvama i svjedocima, jer svaki kontakt s njima mora biti prilagođen njihovim specifičnim potrebama. Razmatraju se sljedeće specifičnosti:

- Žrtva ili svjedok je dijete ili mlada osoba;
- Žrtva ili svjedok ima određenu vrstu invaliditeta;
- Kulturno i / ili socijalno podrijetlo žrtve ili svjedoka.

Kad je žrtva ili svjedok dijete, pružatelj/ ica podrške žrtvama uvijek će se prethodno sastati sa zakonskim zastupnicima i pružiti potrebnu kontekstualizaciju za razgovor s djetetom, razlog pratnje i kako će se odvijati sudski postupak. Cilj ovog sastanka je:

- Prikupiti ovlaštenje za pratnju;
- Dati im vremena i prostora da razgovaraju o sudskom postupku;

- Prikupiti informacije o predmetu (u slučaju da postupak nije moguće znati unaprijed);
- Izbjegavati postavljanje pitanja o sudskom postupku pred djetetom, jer isto može biti izvor zabrinutosti.

Invaliditet također mogu utjecati na način na koji se odvija sudski postupak. Ako žrtva ili svjedok imaju tjelesni invaliditet, njezina / njegova mobilnost može biti ograničena u prostoru u kojem će se dogoditi postupak. Iako se žrtva / svjedok možda već ranije susreo s nekim tijelom ili pravosudnim tijelima i zna se za njegovu / njezinu invaliditet, važno je da je pružatelj/ica podrške žrtvama u potpunosti svjestan/na bilo kakvog tjelesnog oštećenja, kako bi pripremio/la one koji rade u prostoru suda. Npr. možda će trebati rezervirati posebnu dvoranu/sobu, što će se bolje postići ako se potreba za tim unaprijed zna.

U slučaju da žrtva ima intelektualno oštećenje, to će utjecati na način na koji će pružatelj/ica podrške žrtvama pružiti potrebne informacije ili pojašnjenja. Također je važno da oni koji vode postupak znaju kako ovo oštećenje može utjecati na sposobnost svjedočenja žrtve ili svjedoka, što može učiniti putem podataka pružatelja/ice podrške žrtvama. Štoviše, ako pružatelj/ica podrške žrtvama smatra kako on / ona nije kvalificiran za potpuno razumijevanje posljedica intelektualnog oštećenja žrtve ili svjedoka, on / ona će to javiti voditelju postupka i može čak predložiti intervenciju obučenog stručnjaka/inje.

Treća karakteristika koju treba uzeti u obzir je **kulturna pozadina** žrtve ili svjedoka, jer će možda biti potrebno imati više znanja i osjetljivosti za kontakt s njima (na primjer, ako je žrtva sakaćenja ženskih spolnih organa ili prisilnog braka). Pružatelj/ica podrške žrtvama također može imati povećan senzibilitet kada žrtva ima drugačiju kulturnu pozadinu od svoje / njezine. Pružatelj/ica podrške žrtvama također mora podići svijest tužitelja, sudaca, odvjetnika, sudskog osoblja.

Vrijeme koje je pružatelj/ica podrške žrtvama imao prije postupka za pripremu žrtve ili svjedoka također utječe na vrstu pripreme i kvalitetu procjene potrebe. U slučaju da ostaje samo vrijeme za kratki kontakt, isto može negativno utjecati na pripremu jer manjak vremena za potpuno uspostavljanje odnosa povjerenja između pružatelja/ice podrške i žrtve ili svjedoka, ostavlja malo vremena za ispravnu procjenu njihovih potreba.

4.2. Što pružatelj/ica podrške žrtvama može učiniti dok prati žrtvu u sudskom postupku?

- Pružiti emocionalnu podršku.
- Odgovoriti na sva postavljena pitanja.
- Provjeriti jesu određene zaštitne mjere. Mora postojati razlika između trenutka koji prethodi postupanju, trenutka nakon toga i samog postupanja i objašnjenja što pružatelj/ice podrške žrtvama može / treba učiniti u svakom od njih.

Prije postupka, dok prati žrtvu ili svjedoka i u slučaju da ih prethodno nije bilo moguće pripremiti, pružatelj/ žrtvama može komunicirati s tijelom koji je zahtijevao pratnju, kako bi stavio na raspolaganje sobu u kojoj može razgovarati sa žrtvom ili svjedokom. Cilj ovog razgovora bit će priprema žrtve ili svjedoka za čin svjedočenja, premda vrlo kratko, a služi i kao prilika za olakšavanje osjećaja žrtve ili svjedoka prema njihovom sudjelovanju u postupku.

Kada prati djecu ili mladež, pružatelj/ica podrške žrtvama može donijeti neke materijale koji bi se mogli koristiti dok se čeka sudski postupak (npr. bojanke) kako bi se žrtva ili svjedok usmjerio od postupka i, na taj način, smanjio tjeskobu kod djeteta. Prije čina, čak i kada je pružatelj/ica podrške žrtvama imao/la vremena pripremiti žrtvu, on / ona će razgovarati sam/a sa žrtvom kako bi razumio kako se osjeća i postavio bilo kakva pitanja ili sumnje koje bi mogle postojati o tome što će se dogoditi.

Prije postupka, pružatelj/ica podrške žrtvama će se pobrinuti da postoje sve zaštitne mjere kako bi se osigurala sigurnost žrtve ili svjedoka. Da bi se ovo u potpunosti ostvarilo, pružatelju/ici podrške žrtvama mora biti dopušteno da slobodno komunicira s onima koji rade tamo gdje se postupak i mjera odvijaju, bilo da su administrativno osoblje, službenici, policija ili pravosudna tijela.

Pružatelj/ica podrške žrtvama također mora obavijestiti žrtvu ili svjedoka da u slučaju da osjeća bilo kakvu tjelesnu ili psihološku nelagodu, ne treba oklijevati to spomenuti. Ako se otkrije takvo

informaciju, na pružatelju/ici podrške žrtvama je, ako to dozvoli i u suradnji s prisutnim profesionalcima, osigurati da nelagoda nestane ili se barem svede na prihvatljivu razinu.

U nekim zemljama EU, tijekom postupka pružatelju/ici podrške žrtvama je omogućeno da posreduje u svim komunikacijama između žrtve ili svjedoka i svih prisutnih sudionika, ako pokažu spremnost za razgovor. Pružatelj/ica podrške žrtvama bi trebao/la biti spreman za komunikaciju s tužiteljima, sucima, odvjetnicima, sudskim osobljem, policijom, obitelji i prijateljima žrtve i / ili okrivljenika i bilo kojom drugom osobom koja prati žrtvu.

Na kraju postupka, pružatelj/ica podrške žrtvama bi trebao biti spreman/na odgovoriti na sva pitanja koja žrtva ili svjedok može imati o načinu na koji se taj čin svjedočenja dogodio i objasniti sljedeće faze postupka. Pružatelj/ica podrške će osnažiti žrtvu ili svjedoka ističući hrabrost i snagu sudjelovanja u postupku, pružit će im priliku da podijele svoje osjećaje i pružiti metode za rješavanje bilo koje ranjivosti koja proizlazi iz njihovog sudjelovanja u postupku, kako s obzirom na fizičku sigurnost i emocionalno stanje.

Pružatelj/ica podrške žrtvama može razgovarati sa zakonskim zastupnicima djeteta žrtve kaznenog djela/prekršaja na općenit način, ali ne bi im smio/smjela reći koja su pitanja postavljena djetetu i kako je na njih odgovoreno.

Kada pružatelj/ica podrške prethodno nije bio u pratnji žrtve ili svjedoka, ispitat će je o mogućnosti kontaktiranja s njom kako bi, s jedne strane, saznao kako se osjeća, a s druge strane dogovorio bilo kakve potrebe za podrškom koju bi žrtva mogla osjetiti. Kad su žrtve maloljetne, pristanak će se tražiti kod zakonskih zastupnika.

Utječe li prisutnost pružatelja/ice podrške žrtvama na postupak?

Mora li pružatelj/ica podrške žrtvama šutjeti ili može intervenirati? Cilj ovog pitanja je uvjeriti čitatelje brošure da pružatelja/ice podrške žrtvama nije tu da utječe na ishod postupka, nego da žrtvi / svjedoku pruži priliku da „najbolje“ svjedoči, čineći ispitivanje donekle ugodnim za istog/u.

Prisutnost pružatelja/ice podrške žrtvama ni na koji način ne utječe na tijek niti na ishod postupka. Suprotno tome, prisutnost pružatelja/ice podrške žrtvama umirit će žrtvu ili svjedoka i učiniti mu/joj što ugodniji postupak, što im daje priliku da pruže svoje „najbolje“ svjedočenje.

Dok su pripremljeni i praćeni, žrtva ili svjedok znaju što se očekuje od njihovog sudjelovanja u postupku, tko je tko i koje su njihove uloge, koje im se vrste pitanja mogu postavljati i da imaju nekoga uz sebe da im pruži emocionalnu podršku, u slučaju da postoji bilo kakva nelagoda ili tjeskoba.

Ako tijelo koje predvodi postupak smatra relevantnim, može dopustiti pružatelj/ica podrške sudjelovanje općenito vezano za posredovanje u komunikaciji između pravosudnog tijela i žrtve / svjedoka ili s bilo kojom drugom stranom koja je prisutna u sudskom postupku.

U tom smislu, sudjelovanje pružatelja/ice podrške žrtvama uvjetovano je zahtjevom predmetnog tijela.

U Republici Hrvatskoj pružatelj/ica podrške žrtvama može posredovati samo putem službene pisane preporuke koje su rezultat pojedinačne procjene potreba žrtve, ali izvan toga nije dopušteno da posreduje u komunikaciji između pravosudnog tijela i žrtve / svjedoka, niti s bilo kojom drugom stranom koja je prisutna u sudskom postupku.

4.3. Nakon postupka

Nakon postupka, pružatelj/ica podrške žrtvama će, po pristanku žrtve ili svjedoka i u skladu s dogovorenim rasporedom, uspostaviti naknadni kontakt kako bi razumio kako se osjećaju i je li sudjelovanje u sudskom postupku imalo utjecaja na njihovo fizičko stanje ili emocionalno stanje. Pružatelj/ica podrške žrtvama će istražiti postoje li dodatne potrebe za podrškom i, ako postoje, može li ih pružiti organizacija za podršku žrtvama.

Ipak, postoje slučajevi kada žrtva ili svjedok ne prihvaćaju kontaktiranje nakon postupka, slučajevi u kojima podrška prestaje.

5. PRIJEDLOG PRUŽATELJA/ICE PODRŠKE ŽRTVAMA DA PRATI ŽRTVU ILI SVJEDOKA U SUDSKOM POSTUPKU

5.1. Kada treba zatražiti prisutnost pružatelja/ice podrške žrtvama?

Prisutnost pružatelj/ica podrške žrtvama u dijelu sudskog postupka ili u cijelom postupku može biti na inicijativu tijela koje vodi postupak i od službe/organizacije civilnog društva za podršku žrtvama (u ovom slučaju, kada je već pokrenut neki postupak podrške). No potreban je pristanak žrtve / svjedoka.

U Republici Hrvatskoj prisustvo Pružatelj/ica podrške žrtvama nije obvezno po zakonu, osim stručne suradnice suda kod ispitivanja djeteta kao žrtve ili svjedoka.

Međutim, ako se nakon prvog kontakta sa žrtvom ili svjedokom ili kao posljedica podataka prikupljenih tijekom istrage ili sljedećih faza vjeruje kako bi žrtva ili svjedok imao koristi od pratnje obučenog stručnjaka ili pružatelja/ice, može se zatražiti prisutnost iste/og. No ponovno je potreban pristanak žrtve / svjedoka.

S druge strane, kada je žrtva ili svjedok već usred postupka podrške, pružatelj/ica podrške koji mu pruža podršku može isto nastaviti.

5.2. Koje informacije treba pružiti pružatelja/ice podrške žrtvama kada se od njega / nje traži da prati žrtvu ili svjedoka?

Kada se traži da pružatelj/ica podrške žrtvama prati žrtvu ili svjedoka sudskog postupka, a kako bi mogao/la pravilno pripremiti pratnju, trebalo bi postojati skup osnovnih informacija koje im se mora pružiti:

- Puno ime žrtve / svjedoka (ako je žrtva maloljetna, ime zakonskog zastupnika);
- Kontakt (ako je žrtva maloljetna, kontakt zakonskog zastupnika). Svrha uspostavljanja kontakta je omogućiti pružatelju/ ici podrške žrtvama da stupi u kontakt sa žrtvom ili svjedokom prije postupka. To omogućuje širi vremenski okvir za razvijanje odnosa povjerenja.
- Kratka povijest viktimizacije, koja se može učiniti slanjem kopije podnesene dokumentacije. To omogućuje pružatelju/ ici podrške žrtvama, ne samo da zna koji se zločini istražuju, već i da ne postavlja nepotrebna pitanja žrtvi ili svjedoku, izbjegavajući sekundarnu viktimizaciju. Nadalje, ako organizacija ima više pružatelja/ica podrške žrtvama koji su obučeni za pružanje podrške određenoj vrsti žrtava, to

omogućava da se zahtjev za pratnjom usmjeri na prikladnijeg pružatelja/ice podrške žrtvama.

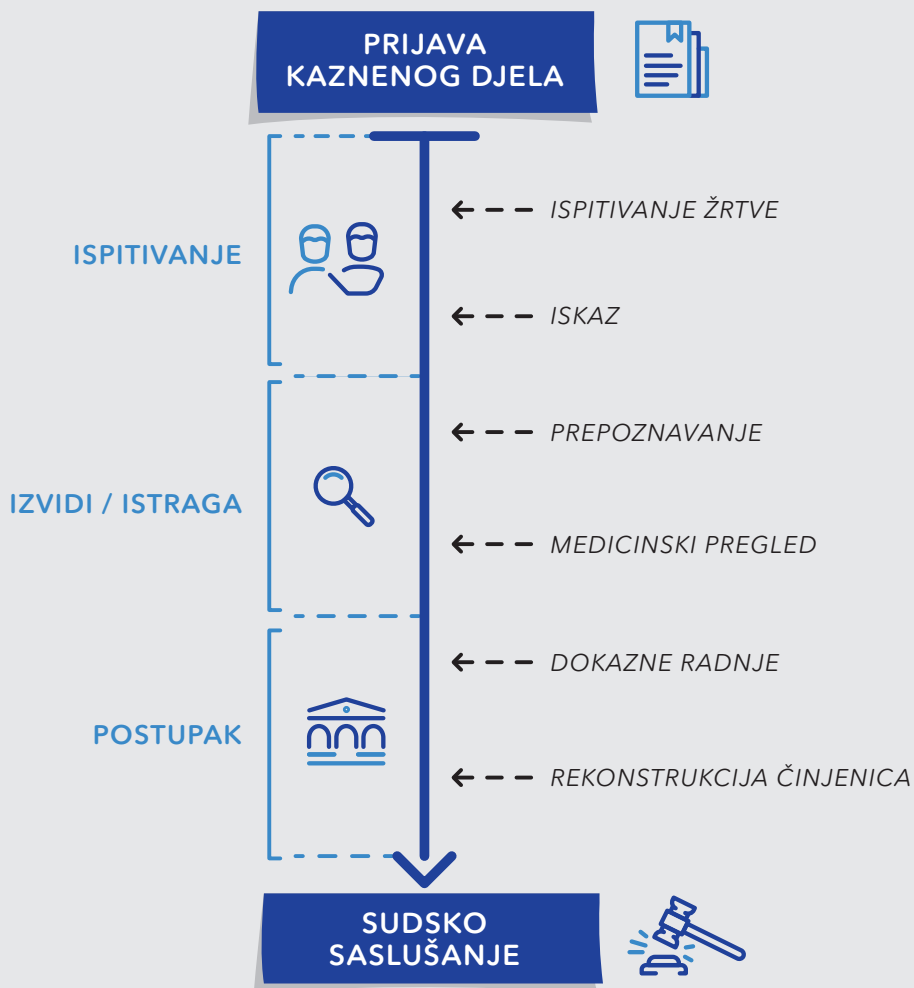
- Podaci o odnosu odnosa žrtve / svjedoka i počinitelja / okrivljenika
- Pristanak žrtve da bude u pratnji (ako je maloljetnik, pristanak njegovog / njezinog zakonskog zastupnika).

U Republici Hrvatskoj suci ili druga tijela nisu obvezna dostaviti ove podatke, te isto ovisi o diskrecionom pravu tijela. Osim ako žele da pružatelj/ica podrške žrtvama nastavi s pojedinačnom procjenom žrtava ili / i da je obavijesti o određenom pravu.

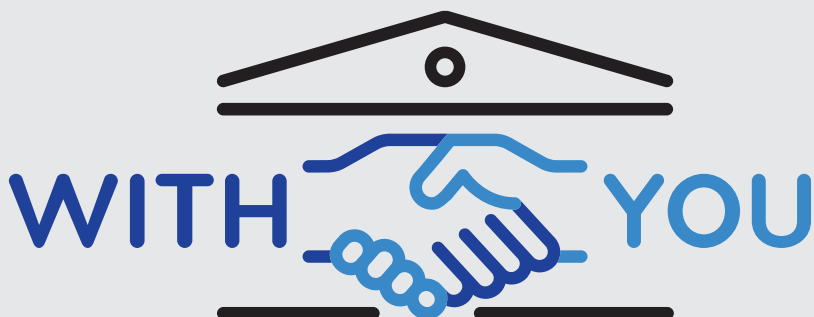

SCHEMA KAZNENOG POSTUPKA

U KOJIMA PRUŽATELJ/ICA PODRŠKE ŽRTVAMA MOŽE BITI PRISUTAN/NA

Koordinator:
Portugalska organizacija
za podršku žrtvama

Partner:

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

Stajališta izražena u ovoj publikaciji isključiva su odgovornost portugalske organizacije APAV i Udruge za podršku žrtvama i svjedocima i ne odražavaju nužno stajalište Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske.

Financirano sredstvima
Europske Unije
iz Programa Pravosuđa (2014-2020)

Ovaj materijal financiran je sredstvima Europske Unije iz Programa Pravosuđa (2014-2020) i sufinancirano sredstvima Ureda za Udruge Vlade RH. Mišljenje izneseno u ovoj brošuri je odgovornost portugalske organizacije za podršku žrtvama APAV i Udruge za podršku žrtvama i svjedocima, te ne odražava mišljenje Europske unije niti Ureda za Udruge Vlade RH.